

Едит Хамилтън

МИТОЛОГИЯ

БЕЗСМЪРТНИ ПРЕДАНИЯ
ЗА БОГОВЕ И ХОРА

София, 2020

Преводът е направен по изданието:

Edith Hamilton

MYTHOLOGY

Timeless Tales of Gods and Heroes

Copyright © 1942 by Edith Hamilton

Copyright renewed © 1969 by Dorian Fielding Reid and Doris Fielding Reid

Cover design and print book interior design by Headcase Design

Illustrations by Jim Tierney

This edition published by arrangement with Black Dog & Leventhal, an imprint of Perseus Books, LLC, a subsidiary of Hachette Book Group, Inc., New York, New York, USA. All rights reserved.

© Издателство „Изток-Запад“, 2020

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното писмено съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Мария Кондакова, превод, 2020

© Headcase Design, оформление на корицата, 2020

© Деница Трифонова, адаптация на корицата, 2020

ISBN 978-619-01-0739-2 (мека)

ISBN 978-619-01-0740-8 (твърда)

МИТОЛОГИЯ

БЕЗСМЪРТНИ ПРЕДАНИЯ
ЗА БОГОВЕ И ГЕРОИ

ИЛЮСТРОВАНО ИЗДАНИЕ

ЕДИТ ХАМИЛТЪН

ИЛЮСТРАЦИИ ОТ

ДЖИМ ТИЪРНИ

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР.....	9
ВЪВЕДЕНИЕ В КЛАСИЧЕСКАТА МИТОЛОГИЯ	13
Митологията на гърците	14
Митологията у гърците и римските автори	20

Ч А С Т I

БОГОВЕТЕ И СЪТВОРЕНИЕТО. НАЙ-РАННИТЕ ГЕРОИ

I БОГОВЕТЕ	29
Титаните и дванайсетте велики олимпийски богове	29
Дванайсетте олимпийци съставят една божествена фамилия	31
Други богове на Олимп.	44
Водните божества	47
Подземният свят	48
Други богове на земята.	49
Римските богове.	53
II ДВАМАТА ВЕЛИКИ БОГОВЕ НА ЗЕМЯТА	56
Деметра (Церера)	59
Дионис, или Бакхус	64
III КАК БИЛИ СЪЗДАДЕНИ СВЕТЪТ И ЧОВЕШКИЯТ РОД.	76
IV НАЙ-РАННИТЕ ГЕРОИ	89
Прометей и Ио	89
Европа.	93
Циклопът Полифем.	96
Митове за цветя: Нарцис, Хиацинт, Адонис	101

Ч А С Т II

МИТОВЕ ЗА ЛЮБОВ И ПРИКЛЮЧЕНИЯ

I КУПИДОН И ПСИХЕЯ	111
II ОСЕМ КРАТКИ ИСТОРИИ ЗА ВЛЮБЕНИ	120
Пирам и Тисба	120
Орфей и Евридика.	122
Кейк и Алциона	125
Пигмалион и Галатея.	128
Бавкида и Филемон.	130

МИТОЛОГИЯ

Ендимион	133
Дафна.....	134
Алфей и Аретуза.....	135
III ТЪРСЕНЕТО НА ЗЛАТНОТО РУНО.....	137
IV ЧЕТИРИ ВЕЛИКИ ПРИКЛЮЧЕНИЯ.....	151
Фаетон.....	151
Пегас и Белерофонт	155
От и Ефиалт	159
Дедал.....	160

ЧАСТ III

ВЕЛИКИТЕ ГЕРОИ ПРЕДИ ТРОЯНСКАТА
ВОЙНА

I ПЕРСЕЙ	165
II ТЕЗЕЙ.....	174
III ХЕРКУЛЕС	185
IV АТАЛАНТА	199

ЧАСТ IV

ГЕРОИТЕ ОТ ТРОЯНСКАТА ВОЙНА

I ТРОЯНСКАТА ВОЙНА	209
Пролог. Съдът на Парис	210
Троянската война	210
II Падането на Троя.....	224
III Приключенията на Одисей.....	233
IV Приключенията на Еней	253
Първа част. От Троя до Италия	254
Втор част. Слизането в подземния свят	260
Войната в Италия.....	264

ЧАСТ V

ВЕЛИКИТЕ РОДОВЕ ОТ МИТОЛОГИЯТА

I ДОМЪТ НА АТРЕЙ	275
Тантал и Ниоба.....	276
Агамемнон и неговите деца.....	279
Ифигения сред таврите.....	287

СЪДЪРЖАНИЕ

II ЦАРСКАТА ДИНАСТИЯ НА ТИВА.....	293
Кадъм и неговите деца.....	293
Едип.....	295
Антигона.....	300
Седемте срещу Тива.....	304
III ЦАРСКАТА ДИНАСТИЯ НА АТИНА.....	310
Кекропс.....	311
Прокна и Филомела.....	312
Прокрида и Цефал.....	314
Орития и Борей.....	315
Креуза и Ион.....	316

ЧАСТ VI

ДРУГИ МИТОВЕ

I МИДАС И ДРУГИ.....	323
Ескулап.....	324
Данаидите.....	326
Главк и Сцила.....	328
Ерисихтон.....	329
Помона и Вертумн.....	330
II КРАТКИ МИТОВЕ, ПОДРЕДЕНИ ПО АЗБУЧЕН РЕД.....	332

ЧАСТ VII

СКАНДИНАВСКИ МИТОВЕ

ВЪВЕДЕНИЕ В СКАНДИНАВСКАТА МИТОЛОГИЯ.....	349
I МИТОВЕТЕ ЗА СИГНИ И СИГУРА.....	352
II СТАРОСКАНДИНАВСКИТЕ БОГОВЕ.....	357
Сътворението.....	362
Скандинавската мъдрост.....	365
Показалец.....	369
Илюстрации.....	381

I

ПЕРСЕЙ

Този мит е много близък до вълишебна приказка. В него Хермес и Атина действат подобно на феята кръстница в „Пепеляшка“.

Вълишебната торба и шапка принадлежат към онзи тип предмети, които се срещат в изобилие навсякъде в приказките. Това е единственият мит, в който магията играе решаваща роля, и изглежда, че е бил много популярен в Гърция. Мнозина поети го споменават. Описанието на Даная в дървения сандък е най-прочутият пасаж от едно прочуто стихотворение на Симонид Кеоски – велик лирически поет, живял през VI в. Историята е разказана отначало докрай както от Аполодор, така и от Овидий. Първият, който е писал около сто години по-късно от Овидий, в случая се е представил по-добре. Неговото описание е просто и ясно, докато Овидий е крайно многословен – сто стиха например са му били необходими, за да разкаже за унищожаването на морското чудовище. Тук следвам Аполодор, но съм добавила и фрагмента от Симонис, както и кратки цитати от други поети, по-специално Хезиод и Пиндар.

Царят на Аргос, Акризий, имал само едно дете – дъщеря на име Даная. Тя била по-красива от всички други жени в страната, но това било слаба утеха за царя, който нямал син. Той отишъл в Делфи да се допита до бога дали има надежда някой ден да стане баща на момче. Жрицата отговорила отрицателно и добавила още нещо, което било далеч по-лошо: че дъщеря му ще роди син, който ще го убие.

Единственият сигурен начин да избегне тази съдба бил веднага да заповяда да убият Даная – да не изкушава съдбата, а сам да уреди въпроса. Акризий не направил това. Бащината му привързаност не била силна, както доказали събитията по-нататък, но поне изпитвал страх от боговете. Те налагали страшно наказание на онези, които пролеят кръвта на роднини. Акризий не посмял да убие дъщеря си. Вместо това наредил да построят къща от бронз и да я закопаят под земята, като оставят все пак част от покрива отворен към небето, така че да могат да влизат светлина и въздух. Затворил там дъщеря си и поставил пазачи.

*И тъй, за мъка на прекрасната Даная,
стени от бронз сменили светлината на деня
и в тази стая, потайна като гроб,
тя станала затворница, но се явил при нея
Зевс като златен дъжд.*

Докато седяла там през дългите дни и часове, без да има какво да прави и без да вижда друго освен облаците, които преминавали горе над нея, се случило нещо загадъчно: от небето завалял златен дъжд, който изпълнил стаята ѝ. Не се казва как точно разбрала, че под тази форма всъщност я посетил Зевс, но тя знаела, че детето, което родила, е негов син.

Известно време тя пазела раждането му в тайна от баща си, но това ставало все по-трудно в тясното пространство на онази бронзова къща и накрая един ден дядото открил малкото момче – името му било Персей. „Твое дете! – извикал силно разгневен Акризий. – Кой е баща му?“ Даная отвърнала гордо: „Зевс“, но той не ѝ повярвал. Бил сигурен в едно – че животът на момчето е страшна заплаха за неговия собствен. Страхувал се да го убие по същата причина, която го възпряла да погуби и нея – страх от Зевс и Фуриите, които преследват извършителите на такива престъпления. Все пак, ако и да не можел да ги премахне направо, можел да направи така, че смъртта им да бъде почти сигурна. По негова заповед построили голям сандък и сложили в него двамата, майката и сина. После го отнесли до морето и го хвърлили във водата. В тази чудновата лодка седяла Даная с малкия си син. Стъмнило се, а те били сами в морето.

*В сандъка дялан сред вятър и вълни
страхът я връхлетял и тя във сълзи
с нежни ръце прегърнала Персей
и рекла: „Сине, каква скръб за мен!*

П Е Р С Е Й

*Ала ти кротко спи, детенце малко,
отдъхвай мирно в твоя мрачен дом
с бронз обкован. Нощта е пред очите,
вълните леки до нежните ти кодри.
Не се буди от писъка на вятъра,
ти, сладко личище, загърнато
в червената наметка.*

През нощта в люлеещия се сандък тя се вслушвала във вълните, които сякаш щели всеки момент да ги залееят. Разсъмнало се, но за нея нямало утеха, защото не можела да види зората. Не виждала и че около тях в морето се издигат високи острови, множество острови. Усетила само, че една вълна като че ли ги повдигнала и понесла бързо нататък, а след това се отдръпнала, като ги оставила върху нещо твърдо и неподвижно. Намирали се на сушата, където морето вече не ги заплашвало, но още били в сандъка и не можели да излязат.

Съдбата пожелала (или вероятно това бил Зевс, който до този момент не бил направил много за своята любима и детето си) да бъдат намерени от един добър човек, рибар на име Диктис. Той случайно се натъкнал на големия сандък, отворил го и занесъл окаения му товар у дома при съпругата си, която била добра като него. Двамата нямали деца и започнали да се грижат за Даная и Персей като за свое потомство. Двамата живели там много години; Даная била доволна синът ѝ да усвои скромния рибарски занаят, стига да не го заплашва опасност. Накрая обаче ги застигнала нова беда. Владетелят на малкия остров, Полидект, бил брат на Диктис, но жесток и безмилостен човек. Той, изглежда, дълго време не забелязвал майката и сина, но накрая Даная привлякла вниманието му. Тя още притежавала сияйна красота, макар че Персей бил вече съвсем пораснал, и Полидект се влюбил в нея. Искал нея, но не и сина ѝ, и се заел да измисли начин да се отърве от момчето.

На острова живеели страховити чудовища, наречени горгони, прочути надлъж и нашир с гибелната си мощ. Полидект, както изглежда, разказал на Персей за тях; казал му вероятно още, че пред всичко друго на света би предпочел да получи главата на една от тях. Почти със сигурност станало така; подсказва го и планът, който измислил, за да премахне Персей. Царят обявил, че ще се жени, и поканил приятелите си на пир, като не пропуснал да включи и Персей в поканата. Всеки гост, както изисквал обичаят, донесъл дар за бъдещия жених, с изключение само на Персей. Той нямал какво да даде. Бил млад, горд и се почувствал страшно унижен. Изправил се пред всички тях и направил точно това,

на което царят се надявал – заявил, че ще му поднесе подарък, по-хубав от всеки друг. Щял да отиде да убие Медуза и да донесе главата ѝ като дар. Нищо друго не би могло да се понрави толкова на царя. Нито един разумен човек не би направил подобно предложение. Медуза била една от горгоните.

*Те три са, горгоните, и всяка е с криле и
с коса от змии, ужас най-голям за всички смъртни.
Веднъж да ги погледне човек – и това ще бъде
последният му дъх.*

Така се случвало, защото всеки, който ги погледнел, се превръщал моментално в камък. Изглеждало, че засегнатата гордост на Персей го е тласнала към празна хвалба. Човек не можел да убие Медуза, без някой да му помогне.

Персей обаче бил спасен от безразсъдството си. Двама велики богове бдели над него. След като си тръгнал от дворцовата зала, той не посмял да отиде най-напред при майка си и да ѝ разкаже за своя план, а веднага се качил на един кораб и отплавал за Гърция, за да разбере къде се намират трите чудовища. Отишъл в Делфи, но единственото, което му казала жрицата, било да търси страната, където хората не ядат златното зърно на Деметра, а само жълъди. Затова той отишъл в Додона, земята на дъбовете, където говорещите дъбове съобщавали волята на Зевс; там живеели селите, които приготвяли хляба си от жълъди. Те обаче не могли да му кажат нищо друго, освен че се намира под закрилата на боговете. Не знаели къде живеят горгоните.

Кога и как се появили Хермес и Атина, за да му помогнат, не се разказва в нито една от версиите, но преди това да стане, Персей сигурно се е отчаял. Накрая обаче, докато се скитал, той срещнал странно и красиво същество. От много поетични творби знаем как изглеждал – млад мъж с първия си мъх по бузите, в най-прекрасните години на младостта. Той държал нещо, което не притежавал никой друг младеж – златен жезъл с крила в единия край; освен това носел крилата шапка и крилати сандали. При вида му Персей сигурно се е изпълнил с надежда, защото без съмнение е знаел, че това не може да бъде никой друг освен Хермес, водачът и благодетел.

Тази сияйна личност му казала, че преди да нападне Медуза, трябва най-напред да се въоръжи подобаващо, и че това, което му трябвало, било притежание на нимфите на Севера. За да открият дома на нимфите, трябвало първо да отидат при граите, които единствени можели да им

кажат пътя. Тези жени живеели в страна, където всичко било замъглено и забулено в здрач. В тази страна не огрявал слънчев лъч, а нощем луната не светела.

На това сиво място живеели трите жени, и те целите сиви и повехнали като в престаряла възраст. Те били странни същества, преди всичко защото имали само едно око за трите, което се редували да използват: след известно време всяка го изваждала от челото си и го предавала на друга.

Хермес разказал всичко това на Персей и след това му изложил плана си. Той самият щял да заведе Персей при граите. След като пристигнал там, Персей трябвало да остане скрит, докато види как една от стариците сваля окото от челото си, за да го предаде. В този момент, когато нито една от трите не можела да вижда, той трябвало да скочи, да грабне окото и да не им го връща, докато не му кажат как да стигне до нимфите на Севера.

Той самият, казал Хермес, щял да му даде меч, с който да нападне Медуза – меч, който нейните люспи не можели да огънат, колкото и твърди да били. Това било несъмнено прекрасен подарък – само че каква полза от меч, когато нападнатото създание можело да превърне в камък този, който го носи, още преди да успее да се доближи достатъчно, за да нанесе удар? Тук обаче помогнало друго велико божество. До Персей застанала Атина Палада. Тя свалила щита от полиран бронз от гърдите си и му го подала. „Гледай това, когато нападаш горгоната – каза тя. – Ще можеш да я виждаш в него като в огледало и така ще избегнеш нейната смъртоносна сила.“

Сега вече Персей имал сериозно основание да се надява. Пътуването до страната на здрача било продължително – през водите на Океан до самата граница на черната страна, където живеели кимерийците, – но с Хермес като водач нямало как да се заблуди. Най-сетне открили граите, които изглеждали като сиви птици в колебливата светлина, защото имали формата на лебеди. Главите им обаче били човешки, а под крилете си имали ръце. Персей постъпил точно както го посъветвал Хермес: изчакал да види, че една от тях сваля окото от челото си. След това, преди тя да успее да го даде на сестра си, той го грабнал от ръката ѝ. Минали няколко мига, докато трите разберат, че са останали без око. Всяка мислела, че то е у някоя от другите две. Персей обаче заговорил и им казал, че е взел окото и че ще го получат обратно само след като му покажат как да намери нимфите на Севера. Те веднага му дали подробни напътствия; били готови да направят всичко, за да си вземат обратно окото. Персей им го върнал и тръгнал по пътя, който му били показали. Макар и да не

знаел това, той вървял към благословената страна на хиперборейците, откъм гърба на Северния вятър, за която се казва: „Нито с кораб, нито по суша някой ще намери чудния път към мястото, където се събират хиперборейците.“ С Персей обаче бил Хермес, така че пътят се точел открит пред него и той стигнал до дома на тези щастливи хора, които вечно пируват и са отдадени на радост и веселие. Те се отнесли много любезно към него: поканили го на своя пир и девойките, танцуващи под звуците на флейта и лира, спрели, за да му донесат даровете, за които бил дошъл. Те били три: крилати сандали; вълшебна торба, която винаги променяла размера си според товара, който се носи в нея; и най-важното – шапка, с която човек ставал невидим. Въръжен с тези предмети и щита на Атина и меча на Хермес, Персей вече бил готов да се изправи срещу горгоните. Хермес знаел къде живеят те и двамата напуснали блажената страна, за да прелетят обратно през Океан и морето до острова на ужасните сестри.

Персей имал голям късмет, че когато ги открил, всички спели. Виждал ясно отраженията им в лъскавия щит – създания с големи криле и тела, покрити със златни люспи, и коси от къмба гърчещи се змии. В този момент до него били Атина и Хермес. Те му казали коя е Медуза – а това било важно, защото от трите можел да убие само нея; другите две били безсмъртни. Персей кръжал над тях с крилатите си сандали, без обаче да отклонява поглед от щита. После се прицелил в гърлото на Медуза, а Атина насочила ръката му. С един замах на меча той прерязал шията на горгоната и с очи, все така приковани в щита, без да поглежда към нея, се спуснал достатъчно ниско, за да сграбчи главата ѝ. Пуснал я в торбата, която се затворила около нея. Вече нямало защо да се бои от чудовището. Другите две горгони обаче се събудили и ужасени от гледката на убитата си сестра, понечили да се впуснат след убиеца. Персей си сложил шапката невидимка и от този миг бил в безопасност; те не могли да го открият.

*Така синът на буйнокосата Даная,
Персей, с крилатите сандали литнал,
бърз като мисълта.
В торбата от сребро
той носел чуден товар –
главата на чудовище.
А Хермес, синът на Мая,
вестителят на Зевс,
бил негов вечен спътник.*

Иллюстрация V
Медуза

По пътя си обратно той стигнал до Етиопия и спрял там. Хермес вече не бил с него. Персей открил, както по-късно щяло да се случи и с Херкулес, че там се готвели да дадат една прекрасна девойка на ужасен морски змей, който да я погълне. Името ѝ било Андромеда и тя била дъщеря на една глупава суетна жена:

*Царицата на Етиопия, която пожела
да се постави по хубост по-високо
от нимфите в морето и ги оскърби в мощта им.*

Тя се похвалила, че е по-красива от дъщерите на морския бог Нерей. В онези дни най-сигурният начин да си навлечеш злочеста съдба бил да заявиш, че превъзхождаш в нещо някое божество; въпреки това хората постоянно го правели. В този случай наказанието за омразната на боговете арогантност паднало не върху царица Касиопея, майката на Андромеда, а върху нейната дъщеря. Змеят поглъщал жителите на Етиопия един след друг; и когато научили от оракула, че могат да бъдат избавени от бедата само ако предложат на чудовището Андромеда, те принудили нейния баща Кефей да се съгласи. Когато се появил Персей, девойката стояла прикована към една скална издатина край морето и очаквала идването на чудовището. Персей я видял и веднага се влюбил в нея. Той останал там, докато огромният змей дошъл за плячката си, и отрязал главата му по същия начин, както тази на горгоната. Обезглавеното тяло паднало във водата. Персей завел Андромеда при родителите ѝ и ги помолил за ръката ѝ, която те му дали с радост.

Заедно с нея той отплавал обратно на острова при майка си, но не открил никого в къщата, където бил живял толкова дълго. Съпругата на рибаря Диктис била умряла отдавна, а другите двама, Даная и човекът, който му бил като баща, били принудени да бягат и да се крият от Полидект, вбесен от отказа на Даная да се омъжи за него. Персей научил, че двамата намерили убежище в един храм. Разбрал също, че царят давал пир в двореца си и там били събрани всички, които го поддържали. Персей веднага видял удобния случай. Той отишъл направо в двореца и влязъл в залата. Когато застанал на входа с блестящия щит на Атина на гърдите си и сребърната торба в ръка, той привлякъл погледите на всички присъстващи. След това, преди някой да успее да отклони очи, вдигнал главата на горгоната; и при вида ѝ царят и неговите раболепни придворни се превърнали в камък. Всички седали там като статуи, замръзнали в същите пози, в които посрещнали Персей.

Когато жителите на острова разбрали, че са освободени от тираничния владетел, Персей лесно открил Даная и Диктис. Той оставил рибаря

да управлява острова, но с майка му решили да се върнат в Гърция заедно с Андромеда и да направят опит да се помирят с Акризий – да видят дали, след като изминали толкова години, откакто ги бил сложил в ковчега, не се е смекчил и дали няма да се зарадва да види дъщеря си и внука си. Когато стигнали до Аргос обаче, открили, че Акризий е бил прогонен от града и никой не знаел къде е. Скоро след пристигането им Персей случайно чул, че царят на Лариса на север организира голямо атлетическо съревнование, и заминал, за да вземе участие в него. Когато дошъл редът му да хвърля диск и той замахнал с него, дискът се отклонил и паднал сред зрителите. Акризий бил там на посещение при царя и дискът го улучил. Ударът се оказал фатален и той умрял веднага.

Така пророчеството на Аполоновия оракул се потвърдило за пореден път. Ако Персей изобщо чувствал скръб, поне знаел, че дядо му е направил всичко възможно да убие него и майка му. Смъртта му сложила край на техните беди. Персей и Андромеда заживели щастливо оттук нататък. Техният син Електрион станал дядо на Херкулес.

Главата на Медуза била подарена на Атина, която я държала винаги върху егидата – щита на Зевс, който носела.

